

مقاله پژوهشی: شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های گفتمان انقلابی گری از دیدگاه امامین انقلاب

محمدصادق غلامی^۱، علی سعیدی شاهرودی^۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۲/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۰۶

چکیده

انقلاب اسلامی حاصل عزم، ایمان و اراده انقلابی مردم ایران است که حول محور ولایت بسیج شد و طومار رژیم ۲۵۰۰ ساله ستم‌شاهی را درهم پیچید. این انقلاب دارای ابعاد گوناگونی همچون خداجویی، دین‌گرایی، آزادی‌خواهی، عدالت‌خواهی، کرامت انسانی، سعادت بشری و کمال‌طلبی بوده که توانست با تکیه بر رهبری الهی و مکتب حیات‌بخش اسلام، حمایت مردمی انقلابی و با روحیه انقلابی‌گری، چشم‌انداز و مسیر پیشرفت آینده خود را ترسیم نماید. در همین راستا هدف این پژوهش «شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های گفتمان انقلابی‌گری از دیدگاه امامین انقلاب» است. این تحقیق با استناد به منابع کتابخانه‌ای و پژوهش‌های میدانی به دنبال پاسخ به این سؤال است که «ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های گفتمان انقلابی‌گری از منظر امامین انقلاب کدامند؟» روش تحقیق به کار گرفته شده کمی است و جامعه آماری این پژوهش، کلیه صاحب‌نظران در حوزه مطالعات انقلاب‌ها، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و راهبردی می‌باشند. جامعه نمونه با نمونه‌گیری غیر تصادفی و هدفمند از بین خبرگان انتخاب شدند. بر این اساس ابتدا در بخش مطالعات کتابخانه‌ای و با مراجعه به منابع معتبر و فرمایشات در دسترس امامین انقلاب، مهم‌ترین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها استخراج گردیده و سپس پرسشنامه‌ای با توجه به ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعریف‌شده تهیه و در اختیار ۶۵ نفر از جامعه آماری مورد اشاره قرار گرفت که بر اساس تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌های دریافتی، در نهایت ۳ بعد، ۱۲ مؤلفه و ۱۳۷ شاخص مهم و مرتبط با انقلابی‌گری مورد شناسایی قرار گرفت.

۱. دکتری مطالعات امنیت ملی، دانشکده امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)

msgholami110@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه امام حسین (ع)

کلیدواژه‌ها: گفتمان، گفتمان انقلابی‌گری، انقلاب، اسلام.

۱. مقدمه

انقلاب اسلامی حاصل عزم، ایمان و اراده انقلابی مردم ایران است که حول محور ولایت بسیج شد و طومار رژیم ۲۵۰۰ ساله ستم‌شاهی را درهم پیچید و نظام جمهوری اسلامی ایران را تشکیل داد. انقلابی که با تکیه بر اسلام ناب و تقابل با دو الگوی لیبرال-دموکراسی و سوسیال-دموکراسی راه نویی را جلوی بشریت قرار داد تا انسان را از سرگشتگی در دورانی که نظام سلطه و استکبار جهانی تلاش وسیعی برای دور نمودن انسان‌ها از معنویت حقیقی دارد، نجات دهد. معجزه انقلاب اسلامی را که به تعبیر حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) انفجار نور بود، می‌توان بزرگ‌ترین رویداد تاریخ معاصر به حساب آورد، چراکه در حقیقت قلمرو تأثیر انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ (۱۳۵۷ شمسی) به مراتب از انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ و انقلاب ۱۹۱۷ روسیه گسترده‌تر و عمیق‌تر بوده است. انقلاب اسلامی ایران دارای ابعاد گوناگونی همچون خداجویی، دین‌گرایی، آزادی‌خواهی، عدالت‌خواهی، کرامت انسانی، سعادت بشری و کمال‌طلبی بوده و از سوی دیگر دارای ماهیت ضد استکباری و نفی هرگونه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری است که توانسته با تکیه بر رهبری الهی و مکتب حیات‌بخش اسلام و حمایت مردمی در برابر دو ابرقدرت غرب و شرق بایستد و چشم‌انداز و مسیر رشد، پیشرفت و ارتقای آینده خود را ترسیم نماید.

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در مقاطع گوناگون بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند که انقلاب و حرکت انقلابی باید باقی بماند. با جست‌وجوی کوتاهی در سخنرانی‌های ایشان می‌توان عباراتی همچون «من انقلابی‌ام»، «مجلس خبرگان باید انقلابی بماند، انقلابی فکر کند و انقلابی عمل کند» (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۴/۶/۱۲)، «در مقابل جریان غیرانقلابی داخل نظام باید ایستاد» (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۴/۱۱/۱۵) و جملاتی از این قبیل را یافت که همگی آن‌ها بر استمرار حرکت‌های انقلابی و دوری از واپس‌گرایی تأکید دارد. انقلابی‌گری مفهوم جدیدی است که در سال‌های اخیر توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در سپهر سیاسی اجتماعی جامعه ایران معنا پیدا کرد. این مفهوم در واقع

بیان توصیفی است از مجموع شرایطی که در یک فرد انقلابی در بستر جامعه می‌تواند وجود داشته باشد. انقلابی‌گری پیشران اصلی برای رسیدن یک جامعه به اهداف آرمانی و ارزش‌های خود است. انقلاب و انقلابی‌گری رابطه تنگاتنگی باهم دارند. البته وجود و دوام انقلاب می‌تواند برخاسته از انقلابی‌گری باشد. دین الهی با هدایت رهبر الهی می‌تواند منجر به تحولات درونی انسانی و ایجاد انقلاب انسانی شود که خروجی همه این‌ها بی‌تردید و بر اساس سنت الهی منجر به انقلاب الهی خواهد شد.

با توجه به تغییر نسل‌ها و انواع تهدیداتی که از طرف دشمن متوجه هویت و مبانی اصیل انقلاب است، امروز و در آغاز گام دوم انقلاب لازم است بستر نهادینه‌سازی موتور محرکه انقلاب در ابعاد مختلف به‌ویژه مدیران، مسئولان و جوانان فراهم شود. لازمه تحقق این امر شناخت ابعاد، ویژگی‌ها و شاخص‌های انقلابی‌گری است که متناسب با آن برنامه‌ریزی برای ایجاد، رشد و تقویت این متغیر اثرگذار (روحیه انقلابی‌گری) صورت گیرد.

در نتیجه با توجه به اهمیت موضوع، این پژوهش به دنبال این است که آیا گفتمان انقلابی‌گری با این اهمیت ابعاد، مؤلفه و شاخصی دارد؟ و اگر دارد، کدام‌اند؟

۲. ادبیات تحقیق و مبانی نظری

۲-۱. پیشینه

پژوهش‌هایی توسط پژوهشگران در خصوص انقلاب‌ها و به‌خصوص انقلاب اسلامی ایران و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن انجام شده و در قالب‌های مختلفی انتشار یافته که در ادامه به چند مورد از نزدیک‌ترین آن‌ها به این پژوهش اشاره می‌شود:

اخوان کاظمی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مفهومی انقلاب‌های بزرگ؛ بازشناسی عناصر اصلی و ویژگی‌های بین‌المللی» به ارائه شاخص‌هایی برای انقلاب‌های بزرگ پرداخته و ویژگی‌های بین‌المللی انقلاب‌های فرانسه، روسیه، چین و ایران را با هم مقایسه کرده است. ویژگی‌های مهم انقلاب اسلامی ایران در این تطبیق، اتکای آن به دین و معنویت‌گرایی است.

غریبان روزبهرانی (۱۳۹۵ و ۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ شاخصه‌های انقلابی بودن» پس از تعریف انقلابی بودن، شاخصه‌های انقلابی بودن را در دو حوزه کلی اعتقادی و رفتاری دسته‌بندی کرده است و شاخصه‌های حوزه اعتقادی را شامل ایمان به خدا، آرمان‌خواهی و همت بلند، روحیه انقلابی‌گری و تحول‌خواهی، حق‌طلبی و عدالت‌خواهی، استقلال‌طلبی و شاخصه‌های حوزه رفتاری را شامل تقوا و عمل صالح، صداقت و راست‌گویی، اخلاق اسلامی، ساده‌زیستی، شجاعت صراحت و قاطعیت، پایبندی به مبانی اصول و ارزش‌های اسلام و انقلاب، قانون‌مداری، مردم‌گرایی، دشمن‌شناسی و استکبارستیزی، مسئولیت‌پذیری و آمادگی معرفی کرده است.

شاهبازپور (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «شاخص‌های انقلابی‌گری از دیدگاه امام خمینی و امام خامنه‌ای» به تشریح پنج شاخص انقلابی‌گری معرفی شده از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) پرداخته است. در این تبیین، از دیدگاه‌های امام راحل (رحمت‌الله‌علیه) و بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به تفصیل استفاده شده است.

حاجی‌زاده (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی انقلابی در هندسه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)» در خصوص انقلابی و انقلابی‌گری در گفتمان امام راحل (رحمت‌الله‌علیه) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تحقیق کرده و به این نتیجه رسیده است که از منظر این بزرگواران، انقلاب پدیده‌ای تاریخی نیست، بلکه مثل موجودی زنده، خلاق، پیش‌رونده و تحول‌گرا است که باید هر آن در اندیشه، بیان و رفتار جمعیت انقلابی و جبهه مؤمن به انقلاب سازنده و فعال نگه داشته شود.

در جمع‌بندی پیشینه‌ها گفتنی است که عمده تمرکز آن‌ها بر موضوع انقلاب و نیز شاخص‌های انقلابی‌گری به صورت محدود بوده است، در حالی که در این پژوهش ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرتبط با آن‌ها به صورت مبسوط از متون و فرمایشات امامین انقلاب به صورت علمی و با اخذ نظر نخبگان این حوزه مشخص شده است.

۲-۲. چگونگی و چرایی تحقق انقلاب‌ها

مراد از «چرایی» وقوع انقلاب، بیان عللی است که در همه انقلاب‌ها دیده می‌شوند و تا وقتی پدید نیایند، هیچ انقلابی اتفاق نمی‌افتد. منظور از «چگونگی» وقوع انقلاب نیز مسیر خاص شرایط یا تحولاتی است که به ایجاد علل کلی و سرانجام پیروزی انقلاب می‌انجامد. علل کلی، با بحث «چرایی» و تحولات و شرایط، با بحث «چگونگی» وقوع انقلاب ارتباط دارد (صادقی، ۱۳۸۹: ۸۹).

علل کلی که در هر انقلابی دیده می‌شود، عبارت است از:

- نارضایتی عمیق از شرایط حاکم؛
- وجود رهبری و ساختارهای اجتماعی - سیاسی دارای نقش و بسیج‌گر؛
- گسترش و پذیرش اندیشه‌ها و ایدئولوژی‌های جدید جایگزین؛
- گسترش روحیه انقلابی (همان، ۸۹).

برای وقوع یک تحول اجتماعی مهم و بنیادین همچون انقلاب ابتدا باید اعتقاد به امکان تغییر و تحول اجتماعی وجود داشته باشد. در آیات قرآن کریم موارد مختلفی را می‌توان دریافت که به نقش اراده انسانی در تحولات فردی و اجتماعی انسان تأکید دارند که از جمله آن‌ها می‌توان به این آیات اشاره کرد:

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بَقَوْمْ حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ؛ خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملت) را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند» (رعد/۱۱)؛ «مَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَ لَكِن كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ؛ خداوند هرگز به آن‌ها ستم نکرد، ولی آن‌ها خودشان به خود ستم می‌کردند» (عنکبوت/۴۰)؛ «ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ؛ فساد در خشکی و دریا به خاطر کارهایی که مردم انجام داده‌اند، آشکار شده است» (روم/۴۱).

۲-۳. پدیدآیی و تکامل مراحل انقلاب و گفتمان انقلابی‌گری

طبیعتاً تا انقلابی پیدا نشود، تکامل آن بی‌معنی است. به عبارتی ابتدا یک روحیه انقلابی‌گری بایستی باشد که منجر به ایجاد انقلاب شود و در ادامه این روحیه انقلابی‌گری

تکامل پیدا کند. البته اگر انقلاب‌ها را به دو دسته انقلاب‌های توحیدی و مادی تقسیم‌بندی کنیم، در هر کدام از این انقلاب‌ها عوامل پدیدآیی و تکامل باهم تفاوت دارند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱. انواع انقلاب‌ها

نوع انقلاب	ریشه‌های پدیدآیی	عوامل پدیدآیی	عوامل و زمینه‌های تکامل
توحیدی	اراده الهی انسان انقلابی	دین / رهبری / مردم	تحول درونی انسان (انقلاب انسانی - عقیدتی) تحول اجتماعی - سیاسی جامعه (انقلاب اسلامی - سیاسی)
مادی	جبر تاریخی انسان انقلابی	رهبری مردم	اراده مردمی تحول سیاسی - اجتماعی جامعه

(منبع: فارسی، ۱۳۶۱: ۲۰-۱۵)

انقلاب و هریک از جنبه‌های آن ممکن است یکی از دو جهت مخالف را داشته باشند: تکامل یا انحطاط. از این رو دوگونه انقلاب داریم؛ انقلاب تکاملی و انقلاب انحطاطی.

شکل شماره ۱. مراحل انقلاب‌های انحطاطی و تکاملی

(منبع: فارسی، ۱۳۶۱: ۲۵-۲۰)

با این معنی که در انقلاب تکاملی نخست مبارزه و جنبش وسیع اعتقادی - اخلاقی پدید می‌آید تا با تغییر مطلوب اعتقادی - اخلاقی در گروه کثیری از افراد جامعه یک نیروی مبارز هم‌فکر و هم‌کیش و هم‌منش تشکیل شود و با انقلاب سیاسی سایر تحولات را میسر گرداند؛ اما در یک انقلاب انحطاطی یک گروه کوچک به تدریج و با عملیات

خفیفی که گاه پنهانی انجام می‌گیرد، نیروی ضربتی غافلگیرکننده‌ای به وجود می‌آورند که کار دگرگونی سیاسی را به سود خود به انجام می‌رسانند و سپس تغییرات اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی، اداری و نظامی‌ای را که مایه تحکیم حکومت مطلقه و استبدادی نوین است، به تدریج تحمیل می‌کنند (فارسی، ۱۳۶۱: ۲۲-۲۰).

۲-۴. ابعاد گفتمان انقلابی‌گری

آموخته‌های ایدئولوژیک در سه دسته تقسیم می‌شوند: اعتقادات، اخلاقیات و احکام. قرار دادن معارف اسلامی در این قالب، منجر به پیدایش اعتقادات و باورهای اسلامی، اخلاق اسلامی برگرفته از این باورها و احکام اسلامی به‌عنوان مسیر رفتاری برای پیروان این دین می‌شود. در صورتی که همه معارف اسلامی را دارای این سه بُعد بدانیم، گفتمان انقلابی‌گری متکی بر معارف اسلامی را نیز باید در همین سه بُعد بشناسیم و معرفی کنیم. بُعد بینشی که دربرگیرنده باورها و اعتقادات است، بُعد گفتاری که شامل همه ارزش‌های برگرفته از باورها است و این ارزش‌ها در زبان و گفتار نمود پیدا می‌کند و بُعد رفتاری که عملکردها و رفتارها را در قالب ارزش‌های تعریف‌شده از اعتقادات تعریف می‌کند. این ابعاد باید در دال مرکزی گفتمان انقلابی‌گری ما تعریف شوند که برگرفته از اسلام ناب است. پس بر این اساس ابعاد گفتمان انقلابی‌گری از منظر این پژوهش در سه بُعد بینشی، رفتاری و گفتاری تعریف می‌شود.

۲-۵. مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از دیدگاه حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)

ماهیت شالوده‌شکن اندیشه حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) ^۱مبین طراحی تفکری نوین و گفتمان جدیدی در عرصه‌ای به پهنای خرد بشریت است. اندیشه جامع امام

۱. دال مرکزی (Nodal point): دال مرکزی در منظومه گفتمانی، نشانه‌ای است که نیروی جاذبه آن، دیگر نشانه‌های داخل گفتمان را به خود جذب می‌کند و به آن‌ها معنا و هویت می‌بخشد. به‌طور مثال در گفتمان لیبرال، آزادی دال مرکزی است. دیگر نشانه‌ها و مفاهیم چون دولت، فرد، برابری و ... با توجه به دال مرکزی معنا و مفهوم پیدا می‌کنند.

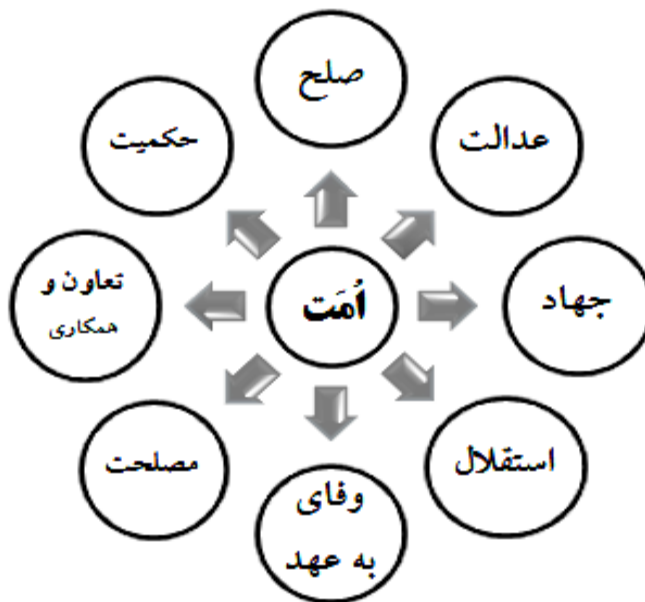
خمینی (رحمت‌الله‌علیه) در عین تصلب به اصول بنیادین فکر اسلامی و فقه، حاوی روحی نوآورانه است. در اندیشه و عمل امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) می‌توان نوآوری را به سه بخش:

(الف) نوآوری در تاکتیک مبارزاتی؛

(ب) نوآوری در قواعد و اندیشه؛

(ج) نوآوری در تحلیل‌های سیاسی تقسیم نمود (ملکوتیان، ۱۳۸۷: ۲۷۵).

اندیشه سیاسی امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) اگرچه بسیار گسترده است، اما آن را به‌طور مختصر می‌توان در انقلاب اسلامی و گفتمان انقلابی مطرح‌شده‌اش در جهان مورد ارزیابی قرار داد. گفتمان انقلابی امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) گفتمانی فرهنگی مبتنی بر اسلام سیاسی بود. این گفتمان بر دال‌هایی که برگرفته از قرآن و اسلام ناب می‌باشد، استوار است. دال مرکزی این گفتمان را مفهوم «امت» شکل داده است. ایشان امت را این‌گونه معرفی می‌کند: «امت به معنای پیشوا، رهبر، الگو و نمونه»، «امت به معنای راه و روش و دین و آیین» و «امت به معنای گروهی از انسان‌ها» (بابایی زارج، ۱۳۸۳: ۲۶).

شکل شماره ۲. مدل گفتمان انقلابی حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)

(منبع: بابایی زارج، ۱۳۸۳: ۴۲-۲۷)

بر این مبنا حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) درباره موارد مختلف در مناسبت‌های گوناگون فرمایشاتی داشته‌اند که به اختصار به برخی موارد اشاره می‌شود. به‌طور مثال ایشان درباره استقلال می‌فرمایند: ما می‌گوییم غلام حلقه به گوش دیگران نباشید... استقلال را حفظ کنید، تبعیت {و پیروی از بیگانگان} را دست بردارید (صحیفه نور، ج ۱: ۶۹). حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) درباره اعتقاد به وحدت و همگرایی فرمودند: دولتمردان با رویه و فکر واحد برای رسیدن به آنچه صلاح اسلام و کشور است، به پیش روند و این سیاست صحیح اسلامی است (همان، ج ۱۹: ۱۵۸-۱۵۷).

بنیان‌گذار انقلاب اسلامی درباره عدالت اجتماعی می‌فرمایند: اگر چنانچه ما با همان بُعد ظاهری قرآن، به همان بُعدی که قرآن برای اداره امور بشر آمده است {توجه کنیم}، برای رفع ظلم از بین بشر آمده است، یعنی یک بُعدش این است که ظلم را از بین بشر بردارد و عدالت اجتماعی را در بشر ایجاد کند، ما اگر کوشش کنیم و آن‌هایی که تابع قرآن خودشان را می‌دانند، مسلمین جهان اگر کوشش کنند تا اینکه این بعد از قرآن را که بعد اجرای عدالت اسلامی است، در جهان پخش کنند، آن وقت یک دنیایی می‌شود که صورت ظاهر قرآن می‌شود (همان، ج ۱۷: ۴۳۴).

امام راحل (رحمت‌الله‌علیه) انتقال وحشت از دل مظلومان به دل مستکبران، باز کردن دریچه نور و امید در دل مسلمانان، الگوسازی برای ملت‌های مستضعف، همگرایی و بیداری امت اسلام و باوراندن امکان ایستادگی مقابل مستکبران به مستضعفان را از شاخص‌های معرف انقلاب اسلامی می‌دانند و در این خصوص می‌فرمایند: جمهوری اسلامی ایران این هنر را کرده که بت‌های عظیم تخیلی را شکسته و رعب و وحشت را از دل مظلومان برداشته و در دل ستمگران گذاشته است و این خود از یک ملت بی‌عده و غده کافی، معجزه‌ای است که به ید قدرت الهی تحقق یافته است (همان، ج ۱۸: ۲۲۸).

آزادی بیان و اندیشه و آزادی در انتخابات و تعیین سرنوشت از دیگر موارد مطرح‌شده در بیانات حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) است: همان‌طور که بارها گفته‌ام مردم در انتخابات آزادند و احتیاج به قیم ندارند و هیچ فرد یا گروه یا دسته‌ای حق تحمیل فرد یا افرادی را به

مردم ندارند (همان، ج ۲۰: ۱۹۴). این آزادی که الآن برای ملت ما هست، برای زن، برای مرد، برای نویسنده‌ها، برای چیزها، این آزادی، آزادی است در کلیه اموری که این امور به نفع خود شما هست. شما آزادید بروید بیرون مطالب خودتان را بگویید، انتقاد از دولت بکنید، انتقاد از هرکس که پایش را کج گذاشت بکنید، هیچ کسی نیست که به شما بگوید چرا (همان، ج ۹: ۲۳۴).

حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) درباره ساده‌زیستی و نفی اشرافیت می‌فرمایند: اگر بخواهید بی‌خوف و هراس در مقابل باطل بایستید و از حق دفاع کنید و ابرقدرتان و سلاح‌های پیشرفته آنان و شیاطین و توطئه‌های آنان در روح شما اثر نگذارد و شما را از میدان به در نکند، خود را به ساده‌زیستن عادت دهید و از تعلق قلب به مال و منال و جاه و مقام بپرهیزید... (همان، ج ۱۹: ۱۱).

موردی که حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) همواره خود و همگان را به رعایت آن توصیه می‌نمودند و خود عامل به آن بودند، بحث قانون‌گرا و متعهد به قانون اسلام بودن است که می‌فرمایند: در کشوری که قانون حکومت نکند، خصوصاً قانونی که قانون اسلام است، این کشور را نمی‌توانیم اسلامی حساب کنیم، کسانی که با قانون مخالفت می‌کنند، این‌ها با اسلام مخالفت می‌کنند (همان، ج ۱۴: ۴۱۴).

امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) بعدها در بیاناتشان با تبیین ریشه‌های اسلامی، این موضع را برای مردم روشن کردند که قانون‌پذیری از مهم‌ترین معیارهای انقلابی بودن است.

۶-۲. مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) جانشین و خلف صالح امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) به پیروی از ایشان و در دوره رهبری خود بر موضوع بسیار مهم انقلابی‌گری تأکید داشته‌اند و به انحراف مختلف در پدیدآیی، تکامل و ترویج این گفتمان نقش‌آفرین بوده‌اند که به اختصار به برخی موارد اشاره می‌شود.

درخصوص انقلابی‌گری بیش از ۲۵ واژه توسط مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) ساخته شده است، در صورتی که معظم له در هیچ موضوعی با این گستردگی واژه‌سازی نداشته که می‌توان به حرکت انقلابی، شور انقلابی، تفکر انقلابی، ارزش‌های انقلابی، روحیه انقلابی، شعار انقلابی، نگاه انقلابی، اهداف انقلابی و... اشاره کرد. معظم له می‌فرماید: اگر چنانچه بخواهیم جسارت کنیم و عرض بکنیم ملاک انقلابی بودن در این مجموعه‌ها چیست، بنده به نظرم می‌رسد ملاک انقلابی بودن، تقوا است، شجاعت است، بصیرت است، صراحت است، نترسیدن از «لَوْمَةٌ لَّائِمٌ» (مائده/ ۵۴) است؛ این‌ها ملاک انقلابی بودن است (بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، ۱۳۹۵/۳/۶).

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در تاریخ ۱۳۹۶/۰۳/۱۴ درباره عقلانیت و انقلابی‌گری می‌فرماید: عقلانیت واقعی هم در انقلابی‌گری است. نگاه انقلابی است که می‌تواند حقایق را به ما نشان بدهد. عقلانیت معنایش این است که انسان اصالت‌ها را بشناسد؛ عقلانیت، تکیه به مردم است؛ عقلانیت، تکیه به نیروی داخلی است؛ عقلانیت، تکیه و توکل به خدای بزرگ است.

رهبر معظم انقلاب^(مدظله‌العالی) درباره عدالت اجتماعی می‌فرماید: عدالت اجتماعی به مفهوم آن است که نظر و نگاه دستگاه قدرت و حکومت باید نسبت به آحاد مردم در برابر قانون امتیازات و برخوردها و رفتارها یکسان باشد و آحاد مردم از امتیازات و خیرات اسلامی به صورت عادلانه بهره‌مند شوند و هیچ‌کس بدون دلیل امتیاز ویژه‌ای نداشته باشد (راهنمای ولایت، ج ۶: ۱۸۲-۱۷۹).

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) درباره انسان انقلابی می‌فرماید: پرخاشگر است، امانه پرخاش به انسان‌ها و به هرکس که غیر او می‌اندیشد، بلکه پرخاش به ساختارهای ظالمانه و انسان‌هایی که ابتدا خود و سپس دیگران را به بند ظلم این ساختارها کشیده‌اند (بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، ۱۳۶۸/۳/۲۳).

معظم له باسوادی، منضبطی و تدین را از ویژگی‌های یک فرد انقلابی ذکر می‌کنند و می‌فرمایند: بعضی‌ها از روی دشمنی، انقلابی را بد معنا می‌کنند. انقلابی را به معنای

بی‌سواد، بی‌توجه، بی‌انضباط [می‌دانند]؛ نخیر، اتفاقاً درست به‌عکس است. انقلابی یعنی دارای سواد، دارای انضباط، دارای تدبیر، دارای حرکت، دارای عقل، خردمند (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۵/۷/۲۸).

حفظ اخلاق اسلامی و تهمت نزدن به دیگران و رعایت عدالت نسبت به مخالفان از دیگر ویژگی‌های انقلابی‌گری است. رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در بیست و دومین سالگرد ارتحال امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) در خرداد ۱۳۹۰ فرمودند: «اگر به نام عدالت‌خواهی و به نام انقلابی‌گری، اخلاق را زیر پا بگذاریم، ضرر کرده‌ایم؛ اگر به نام انقلابی‌گری، به نام عدالت‌خواهی، به برادران خودمان، به مردم مؤمن، به کسانی که از لحاظ فکری با ما مخالف‌اند، اما می‌دانیم که به اصل نظام اعتقاد دارند، به اسلام اعتقاد دارند، اهانت کردیم، آن‌ها را مورد ایداء و آزار قرار دادیم، از خط امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) منحرف شده‌ایم. اگر بخواهیم به نام انقلابی‌گری و رفتار انقلابی، امنیت را از بخشی از مردم جامعه و کشورمان سلب کنیم، از خط امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) منحرف شده‌ایم. کسی است که نمی‌خواهد براندازی کند، نمی‌خواهد خیانت کند، نمی‌خواهد دستور دشمن را در کشور اجرا کند، اما با سلیقه سیاسی ما، با مذاق سیاسی ما مخالف است، ما نمی‌توانیم امنیت را از او دریغ بداریم، عدالت را دریغ بداریم؛ «وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا؛ و نباید دشمنی با گروهی شما را از عدالت‌ورزی بازدارد» (مائده/۸).

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص استحکام ساخت درونی، ریشه توطئه‌ها و دشمنی‌های گوناگون با جمهوری اسلامی را تبلور مخالفت با نظام سلطه در ایران برخوردار از «منابع فراوان طبیعی و انسانی و اقتصادی، حرف و منطق و منبر سیاسی و ابزار و نیروی لایق نظامی» می‌داند و خاطر نشان کرده‌اند: جمهوری اسلامی در مقابل این دشمنی‌ها باید بر قدرت خود بیفزاید و علت تأکید مکرر بر افزایش قدرت داخلی و استحکام ساخت داخل نیز همین مسئله است (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۵/۱۰/۷).

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره سیاست خارجی می‌فرماید: ما سیاست خارجی خودمان را مبتنی کردیم بر دوستی و برادری و ارتباط با همه کشورهای مسلمان و کشورهای منطقه از

همسایه و غیر همسایه؛ این سیاست ما است؛ ما همین جور هم عمل کردیم، همین جور هم در آینده عمل خواهیم کرد (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، ۱۹/۱۰/۱۳۹۳).

۲-۷. مؤلفه‌های گفتمان انقلابی‌گری

مؤلفه‌های انقلابی‌گری را می‌توان به تناسب ابعاد بینشی، گفتاری و رفتاری و بیانات امامین انقلاب تعیین کرد:

الف) بینشی

مؤلفه‌های بُعد بینشی برگرفته از اعتقادات اسلامی است و آن را می‌توان بر مبانی دین و مذهب استوار ساخت. با توجه به اینکه اساس گفتمان انقلابی‌گری در جمهوری اسلامی ایران، اسلام است، در رأس این مؤلفه‌ها، مؤلفه اسلام‌محوری قرار می‌گیرد تا محوریت اسلام را در این گفتمان نشان دهد. بر این اساس هرچند نبوت و امامت در مبانی دین و مذهب قرار دارد و هر مسلمان واقعی به آن‌ها معتقد است، اما ممکن است به انقلابی‌گری با تعریف ارائه‌شده پایبند نباشد. آنچه در التزام به انقلابی‌گری در مقوله رهبری اسلامی (شامل نبوت و امامت) اهمیت دارد، اعتقاد به ولایت مطلقه فقیه است که پژوهشگران آن را در بُعد ولایت‌محوری قرار دادند. دو مؤلفه خدامحوری در تناظر با توحید و عدالت خواهی نیز در تناظر با عدل است. با این توضیح چهار مؤلفه بُعد بینشی عبارت است از: خدامحوری، ولایت‌محوری، اسلام‌محوری و عدالت‌خواهی.

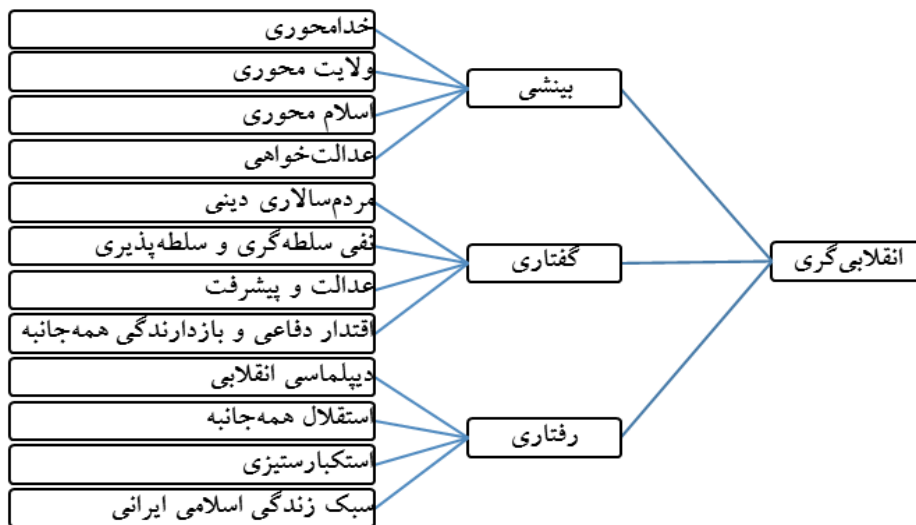
ب) گفتاری

با دقت در بُعد گفتاری و با توجه به فرمایشات امامین انقلاب، به چهار مورد مهم برگرفته از مبانی انقلاب اسلامی می‌رسیم. این موارد گویای ارزش‌های انقلاب هستند و می‌توانیم آن‌ها را به عنوان مؤلفه‌های این بُعد در نظر بگیریم: نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، مردم‌سالاری دینی، عدالت و پیشرفت و اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه‌جانبه احصاء گردید.

ج) رفتاری

برای تعریف مؤلفه‌های بُعد رفتاری باید به وجوه رفتار توجه کنیم. این وجوه عبارت است از:

- رفتار انسان با خدا: شامل رفتارهای عبادی انسان است.
- رفتار انسان با انسان: که شامل رفتار انسان با خودش است که از آن به تقوا یاد می‌کنیم و رفتار انسان با سایر انسان‌ها که در سایه قانون‌مداری قرار می‌گیرد.
- رفتار انسان با جامعه: که شامل جامعه‌ای است که در آن زندگی می‌کند و حکومت و دولت در رأس آن قرار دارد و آن‌هم در قالب قانون‌مداری می‌گنجد.
- اجتماع انسان‌ها یک جامعه را می‌سازد. رفتار این جامعه با سایر جوامع نیز ملاک عمل قرار می‌گیرد و نوع دیپلماسی را می‌سازد. مؤلفه‌های دیپلماسی انقلابی، استکبارستیزی و تعامل بر مبنای حفظ استقلال همه‌جانبه، این نوع رفتار را پوشش می‌دهد.
- به‌طور کلی رفتار انقلابی توسط فرد باید در مؤلفه سبک زندگی دیده شود و رفتار انقلابی کشور به‌عنوان یک جامعه عضو جامعه جهانی در مؤلفه‌های دیپلماسی انقلابی، استکبارستیزی و تعامل صحیح با حفظ استقلال همه‌جانبه، این نوع رفتار را پوشش می‌دهد.

شکل شماره ۳. مدل مفهومی پژوهش

۳. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است. هدف تحقیق شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخصه‌های گفتمان انقلابی‌گری در دیدگاه امامین انقلاب است و سؤال تحقیق نیز این هست که: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخصه‌های گفتمان انقلابی‌گری در دیدگاه امامین انقلاب کدام‌اند؟

روش تحقیق به کار گرفته شده کمی است و جامعه آماری این پژوهش، کلیه صاحب‌نظران در حوزه مطالعات انقلاب‌ها، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و راهبردی و با ویژگی‌هایی مانند داشتن تحصیلات تکمیلی، سابقه فعالیت‌های مطالعاتی و پژوهشی در این حوزه و سابقه فعالیت‌های اجرایی مرتبط می‌باشد. جامعه نمونه با نمونه‌گیری غیر تصادفی و هدفمند از بین خبرگان انتخاب شدند. بر این اساس ابتدا با استفاده از اسناد، کتب و منابع مختلف علمی و فقهی استفاده شده و بیانات امامین انقلاب، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ابتدایی استخراج شد. سپس در ادامه کار، پیمایش انجام گرفته است: به این صورت که ابتدا پرسشنامه محقق‌ساخته تهیه و سپس با بررسی نتایج آن از طریق آزمون‌های آماری (با به‌کارگیری نرم‌افزارهای SPSS, SmartPLS)، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نهایی مشخص شده است. برای ساخت ابزار، سخنرانی‌های حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دوره‌های مختلف مورد واکاوی تقریباً دقیق قرار گرفته است. ابزار پژوهش حاضر، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای است که با تأکید بر چارچوب ادبیات نظری تدوین شده است. شاخص‌های سنجش روایی آن با استفاده از ضریب لاوشه محاسبه گردید. فرمول محاسبه ضریب لاوشه به شرح زیر است:

$$C.V.R = \frac{Ne - N/2}{N/2}$$

۱. نسبت روایی محتوایی یا Content Validity Ratio; CVR یک روش سنجش روایی پرسشنامه است. این نسبت توسط لاوشه Lawshe طراحی شده است. جهت محاسبه این نسبت از نظرات کارشناسان متخصص در زمینه محتوای آزمون مورد نظر استفاده می‌شود. در این فرمول داریم: N: تعداد کل متخصصین و Ne: تعداد متخصصینی که گزینه ضروری را انتخاب کرده‌اند.

همان‌طور که اشاره شد جامعه نمونه با نمونه‌گیری غیر تصادفی و هدفمند از بین خبرگان انتخاب شد. در نتیجه بر این اساس نمونه انتخاب شده برای ارزیابی شاخص‌های انتخاب شده ۶۵ نفر بودند که پرسشنامه ارزیابی تعیین ابعاد، مؤلفه‌ها شاخص‌ها و تناسب شاخص‌ها با مؤلفه‌ها و ابعاد بین آن‌ها توزیع شد. ۵۹ پرسشنامه عودت شده که اطلاعات جمعیت‌شناختی به شرح جدول شماره ۲ است.

جدول شماره ۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی جامعه

تعداد (نفر)	شاخص	گویه
۵۹	مرد	جنسیت
۰	زن	
۲۴	کمتر از ۵۰ سال	سن
۲۴	۵۰ تا ۶۰ سال	
۵	۶۰ سال و بیشتر	
۶	بدون پاسخ	سابقه خدمت
۰	کمتر از ۱۰ سال	
۸	بین ۱۰ تا ۲۰ سال	
۳۲	بین ۲۰ تا ۳۰ سال	
۱۹	بالاتر از ۳۰ سال	شغل
۰	کارشناسی یا سطح ۲ حوزوی	
۱۳	کارشناسی ارشد یا سطح ۳ حوزوی	
۴۶	دکتری تخصصی	
۱۰	شاغل یا بازنشسته کشوری	
۲۱	شاغل یا بازنشسته لشگری	
۲۵	عضو هیأت علمی دانشگاه	
۱	مشاغل حوزوی	
۲	سایر مشاغل	

۴. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

با استخراج ابعاد از مبانی دینی و اعتقادی و استخراج مؤلفه‌ها و در ادامه شاخص‌های اولیه از بیانات امامین انقلاب، در پرسشنامه محقق ساخته آورده شد و سپس در بین جامعه آماری توزیع و داده‌ها جمع‌آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سه بعد، ۱۲ مؤلفه و ۱۳۷ شاخص خروجی، داده‌های مورد تأیید جامعه آماری بود. به این ترتیب که محققین در مرحله جمع‌آوری اطلاعات کمی، با مشخص نمودن ابعاد و سپس مؤلفه‌ها، شاخص‌های مربوطه را ساخته و بر اساس شاخص‌ها، پرسشنامه‌ای با پاسخ‌های بسته در طیف لیکرت تهیه شد و در مرحله اول با تکمیل تعداد ۱۰ پرسشنامه از جامعه آماری، نظر خبرگان دریافت شد و پرسشنامه مورد آزمون اولیه قرار گرفت. با ملاحظه نتایج، بعضی از موارد مجدد اصلاح یا حذف و پس از آن پرسشنامه‌ها در جامعه آماری در مناطقی که نمونه‌ها به صورت هدفمند انتخاب شده بودند، توزیع و در مجموع تعداد ۵۹ پرسشنامه تکمیل گردید. با اتمام این مرحله، اطلاعات جمع‌آوری شده در نرم‌افزار SPSS جهت عملیات آماری وارد شدند.

جدول شماره ۳. شاخص‌های توصیفی برای همه مؤلفه‌های تحقیق

شاخص‌های نرم‌الیتی		انحراف معیار	میانہ	میانگین	مؤلفه‌های تحقیق
کشیدگی	چولگی				
۶,۲۴۹	-۲,۲۴	۰,۴۳۹	۵	۴,۷۲۹	۱- خداباوری
۱,۳۹۴	-۱,۴	۰,۵۲۷	۴,۸۵۷	۴,۵۸۴	۲- ولایت محوری
۰,۷۶	-۰,۹۷۷	۰,۵۳۲	۴,۴۶۷	۴,۴۴۱	۳- اسلام‌مداری
۸,۱۴۷	-۲,۳۴	۰,۵۳۸	۴,۷۵	۴,۵۸۲	۴- عدالت خواهی
۰,۴۱۵	-۱,۱۶۵	۰,۴۶۴	۴,۷۱۴	۴,۶۱۷	۵- مردم‌سالاری دینی
۱,۵۶۷	-۱,۲۹۲	۰,۵۳۹	۴,۸۱۸	۴,۵۵۸	۶- نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری
۱,۳۴۱	-۱,۳۹۱	۰,۴۵۸	۴,۷۱۴	۴,۶۱۸	۷- عدالت و پیشرفت
۰,۲۵۹	-۱,۱۶	۰,۳۷۳	۴,۷۶۹	۴,۶۹۲	۸- اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه‌جانبه
۵,۲۷۱	-۲,۱۰۲	۰,۴۹۵	۴,۸۵۷	۴,۶۵۴	۹- دیپلماسی انقلابی
۰,۷۰۸	-۱,۲۸۵	۰,۵۵۱	۵	۴,۶۱۲	۱۰- استقلال همه‌جانبه
۳,۲۴۸	-۱,۹۰۷	۰,۳۷۸	۴,۸۸۹	۴,۷۳۹	۱۱- استکبارستیزی
۱,۸۱۸	-۱,۵۸۳	۰,۴۳۷	۵	۴,۶۹۵	۱۲- سبک زندگی اسلامی- ایرانی

در این پژوهش داده‌های حاصل از پرسشنامه گردآوری شده و خلاصه آمار توصیفی مؤلفه‌های پژوهش در جدول ۴ آمده است. مقادیر آمار توصیفی و شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین، میانه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی برای هرکدام از مؤلفه‌های تحقیق در جدول فوق گزارش شده است. ارائه آمار توصیفی، توصیف‌کننده وضعیت هریک از مؤلفه‌های تحقیق بوده و دید مناسبی درخصوص محدوده مقاداری مؤلفه‌های تحقیق ارائه می‌کند. با استفاده از نتایج جدول ۴ که شامل شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای متغیرهای مختلف است، نتایج زیر حاصل می‌شود.

الف) همه مؤلفه‌های تحقیق دارای میانگین بالاتر از حد متوسط بوده‌اند (بیشتر از ۳ شده‌اند) که نشان می‌دهد که ارزیابی این مؤلفه‌ها در وضعیت مطلوب و رضایت‌بخشی قرار داشته است.

ب) از آنجایی که میزان چولگی و کشیدگی توزیع نرمال برابر با صفر است، چولگی و کشیدگی نزدیک به صفر، نرمال بودن توزیع داده‌ها را بیان می‌کند. همچنین اگر چولگی و کشیدگی متغیری از ۲- کوچک‌تر و از ۲ بزرگ‌تر باشد، آن توزیع متغیر به‌طور مطلق نرمال نخواهد بود.

اطمینان یافتن از صحت الگوهای اندازه‌گیری متغیرهای برون‌زا و درون‌زا ضروری می‌باشد. این کار از طریق تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم صورت گرفته است. تحلیل عاملی بر دو نوع تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی است. با توجه به کوچک بودن اندازه نمونه، برای اعتبارسنجی الگو از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی^۱ چندسطحی با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی^۲ با کمک نرم‌افزار SMARTPLS نسخه ۲ استفاده شده است.

^۱ CFA

^۲ Partial Least Square (PLS)

جدول شماره ۴. روایی همگرا (بارهای عاملی و شاخص AVE) و پایایی (آلفا و CR) ابعاد

انقلابی‌گری

ابعاد	مؤلفه‌ها	روایی همگرا			پایایی	
		بار عاملی مرتبه اول (λ)	t-value	AVE	پایایی ترکیبی	آلفا
بینشی	اسلام‌مداری	۰,۹۴۲	۱۱۹,۲۴۸	۰,۷۸۴	۰,۹۴۹	۰,۹۴۳/۰
	خدا‌باوری	۰,۷۶۸	۱۴,۱۱۰			
	عدالت‌خواهی	۰,۸۲۲	۳۱,۸۵۰			
	ولایت‌محوری	۰,۸۶۱	۲۶,۷۶۸			
رفتاری	استقلال همه‌جانبه	۰,۸۹۸	۵۳,۸۸۸	۰,۸۴۸	۰,۹۶۳	۰,۹۶۱
	استکبارستیزی	۰,۸۹۱	۴۶,۶۳۷			
	دیپلماسی انقلابی	۰,۹۲۲	۵۵,۴۳۷			
	سیک زندگی اسلامی ایرانی	۰,۹۱۷	۵۰,۸۸۰			
گفتاری	اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه‌جانبه	۰,۹۰۹	۷۶,۳۹۳	۰,۷۷۸	۰,۹۶۶	۰,۹۶۳
	عدالت و پیشرفت	۰,۹۴۸	۲۲۵,۱۹۸			
	مردم‌سالاری دینی	۰,۹۱۱	۷۶,۷۱۰			
	نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری	۰,۸۳۶	۲۹,۲۸۸			

جدول شماره ۵. روایی همگرا (بارهای عاملی و شاخص AVE) و پایایی (آلفا و CR) انقلابی‌گری

متغیر اصلی	ابعاد	روایی همگرا			پایایی	
		بار عاملی مرتبه دوم (λ)	t-value	AVE	پایایی ترکیبی	آلفا
انقلابی‌گری	بینشی	۰,۹۱۳	۵۰,۹۹۹	۰,۷۲۷	۰,۹۸۴	۰,۹۸۴
	رفتاری	۰,۹۷۱	۲۳۵,۱۰۱			
	گفتاری	۰,۹۴۳	۷۴,۰۷۱			

به منظور اندازه‌گیری اعتبار همگرا، سه واحد در نظر گرفته می‌شود که عبارت‌اند از: بارهای عاملی، متوسط واریانس استخراج‌شده و پایایی ترکیبی. به منظور تحلیل ساختار پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل‌دهنده هر سازه، از بارهای عاملی مرتبه اول و دوم استفاده شده است. بار عاملی نشان‌دهنده این موضوع است که چه میزان از واریانس‌های شاخص‌ها

توسط متغیر مکنون خود توضیح داده می‌شود. مقدار این شاخص باید از ۰,۴ بزرگ‌تر و در فاصله اطمینان ۹۵٪ معنادار باشد. معنی‌داری این شاخص توسط آماره تی (t) آزمون می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشخص شده است، بارهای عاملی که از مقدار ۰/۴ بزرگ‌تر شده‌اند، در الگو باقی مانده و دلیلی برای حذف آن‌ها وجود نخواهد داشت؛ اما شاخص‌هایی که بار عاملی کمتر از ۰/۴ اختیار کرده‌اند از فرایند الگو حذف می‌شوند. همین فرایند برای شاخص‌ها نیز صورت گرفته که در ادامه آورده شده است. پس از طی نمودن فرایند مذکور درنهایت سه بعد، ۱۲ مؤلفه و ۱۳۷ شاخص که بیانگر گفتمان انقلابی‌گری از دیدگاه امامین انقلاب هست، به دست آمد که در جداول شماره ۷، ۸ و ۹ آمده است:

شکل شماره ۴. مدل تحقیق

جدول شماره ۶. روایی همگرا (بارهای عاملی و شاخص AVE) و پایایی (آلفای کرونباخ و CR)

بُعد بینشی

مؤلفه‌ها	شاخص	روایی همگرا			پایایی	
		AVE	t-value	بار عاملی مرتبه اول (λ)	پایایی ترکیبی	آلفا
خداوندی	حاکمیت و ولایت مطلق الهی (تکوین و تشریح) بر عالم هستی	۰,۵۹۹	۷,۴۵۳	۰,۶۰۴	۰,۸۷۹	۰,۸۲۱
	اراده خدا در قانون و شریعت		۴۱,۱۷۳	۰,۹۰۸		
	ولایت الهی در اداره امور انسان (فرد و جامعه)		۲۴,۷۷۰	۰,۸۵۱		
	ملازمه بین شاریعت و خالقیت		۲۲,۴۱۱	۰,۸۵۱		
	ایمان به الله و کفر به طاغوت		۶,۲۸۵	۰,۵۹۹		
ولایت محوری	ولایت فقیه تداوم بخش ولایت پیامبر و ائمه معصوم (علیهم‌السلام)	۰,۶۶۳	۱۳,۱۰۰	۰,۷۵۵	۰,۸۹۸	۰,۸۶۶
	فصل الخطاب بودن اوامر ولی		۴۵,۴۶۴	۰,۸۷۷		
	مشروعیت الهی ولایت مطلقه فقیه		۴۰,۲۰۵	۰,۸۵۵		
	اعتقاد و التزام به تبعیت کامل از ولی فقیه		۳۵,۴۷۳	۰,۷۸۳		
	اشراف ولی فقیه بر منابع وحیانی (اجتهاد مصطلح)		۷,۹۸۰	۰,۵۹۴		
	عزم ملی در تحقق شعارهای سال مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)		۸,۶۰۹	۰,۶۰۲		
	نقش حاکمیت در تربیت و رشد فضایل و تحکیم روحیه انقلابی‌گری		۱۴,۶۷۱	۰,۷۳۵		
اسلام‌مداری	ملازمه بین دین و سیاست	۰,۵۳۳	۴,۳۰۴	۰,۴۱۲	۰,۹۱۳	۰,۸۹۳
	جامعیت در فراگیری حاکمیت دینی		۲,۱۱۸	۰,۲۷۰		
	حاکمیت شریعت در زوایای زندگی جامعه		۷,۹۸۲	۰,۵۸۶		
	محوریت دولت در تحقق آرمان‌های انقلاب		۴,۸۸۲	۰,۳۵۹		
	مبانی اسلام و اصول انقلاب، زیرساخت تعامل با دشمن		۱۸,۷۲۲	۰,۷۹۳		
	ساخت جامعه اخلاق‌مدار و فضیلت‌محور		۴,۷۸۲	۰,۳۷۶		
	استمرار و استكمال انقلاب در بستر زمان		۱۲,۹۵۸	۰,۷۲۹		
	تمرکز نگرش بر مبارزه با آمریکا برای تداوم انقلاب		۱۲,۹۷۱	۰,۷۶۴		
	محوریت استکبار در دشمنی با انقلاب اسلامی		۳۱,۱۵۲	۰,۸۸۳		
	مبارزه مستمر با استکبار، محور صیانت از انقلاب		۲۶,۸۰۲	۰,۸۶۵		
	اقتصاد اسلامی محور زمینه‌ساز عدالت اجتماعی		۱۲,۵۱۹	۰,۷۳۴		
	مرزبندی بین خودی و غیرخودی با رویکرد انقلابی‌گری		۷,۴۲۲	۰,۶۴۷		
	تکلیف‌گرایی توأم با الزامات		۵,۳۲۵	۰,۵۶۲		
آرمان‌گرایی واقع‌بینانه	۳۲,۳۱۴	۰,۸۴۲				
وحدت امت اسلامی بر مدار رهبری الهی	۷,۴۷۸	۰,۶۲۳				
عدالت‌مداری	عدالت قضایی در همه سطوح	۰,۵۵۷	۳,۲۹۵	۰,۴۰۲	۰,۸۶۱	۰,۸۳۵
	عدالت اقتصادی برای همه آحاد جامعه		۳,۲۲۰	۰,۴۰۵		
	عدالت اجتماعی در همه گروه‌های جامعه		۴,۱۷۴	۰,۴۲۴		
	عدم سلطه کفار بر مسلمانان (نفی سبیل)		۱۰,۴۸۸	۰,۷۰۵		
	استمرار مبارزه دائمی با کفار، مشرکین و منافقین		۱۹,۷۹۵	۰,۸۰۸		
	بازسازی درونی در برابر برون‌گرایی		۱۷,۱۳۹	۰,۸۰۹		
شایسته‌نگری انقلابی در مدیریت کلان کشور	۱۰,۶۴۴	۰,۷۶۸				

جدول شماره ۷. روایی همگرا (بارهای عاملی و شاخص AVE) و پایایی (آلفای کرونباخ و CR)

بعد گفتاری

مؤلفه‌ها	شاخص	روایی همگرا			پایایی	
		AVE	t-value	بار عاملی مرتبه اول (λ)	پایایی ترکیبی	آلفا
مردم‌سالاری دینی	مردم‌پایه بودن حکومت دینی (مقبولیت)	۰,۵۵۳	۴,۸۵۹	۰,۲۰۵	۰,۸۴۴	۰,۷۸۹
	جذب حداکثری و دفع حداقلی			۰,۲۲۷		
	مردمی ساختن دفاع نرم از انقلاب اسلامی			۰,۵۹۰		
	مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی افراد جامعه			۰,۲۲۸		
	مشارکت و انسجام اجتماعی			۰,۵۸۶		
	اشاعه گفتمان انقلاب اسلامی بر دستاوردهای نظام مردم‌سالاری دینی			۰,۷۸۹		
	نظارت همگانی مردم بر عملکرد دولت‌مردان			۰,۶۲۷		
فکر: سلطه‌گری و سلطه‌پذیری	دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی مردم و مسئولان	۰,۵۱۹	۲۶,۳۰۵	۰,۷۹۹	۰,۹۱۹	۰,۹۰۰
	سیاست خارجی فعال و کنش‌گرا (دیپلماسی بازی‌گردانی)			۰,۵۹۱		
	دیپلماسی انقلابی با جهان بر اساس اصول سه‌گانه عزت، حکمت و مصلحت			۰,۴۹۴		
	توان تأثیرگذاری در معادلات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای			۰,۷۳۷		
	به چالش کشیدن مبانی فکری و نظری نظام سلطه			۰,۸۳۵		
	اتکا به هویت اسلامی- ایرانی			۰,۴۸۰		
	حمایت از محرومین و مستضعفین جهان			۰,۸۱۲		
	دفاع از آرمان فلسطین و مبارزه با رژیم صهیونیستی			۰,۸۱۹		
	محوریت جریان مقاومت در منطقه و جهان			۰,۷۹۳		
	نهادینه‌سازی استقلال‌خواهی و مقاومت در محرومین جهان			۰,۸۶۸		
عدالت و پیشرفت	ترویج فرهنگ مهدوی و عاشورایی	۰,۵۱۳	۹,۰۴۵	۰,۵۳۹	۰,۹۳۳	۰,۹۲۲
	قانون‌گرایی و قانون‌مداری مبنای نظم در امور کشور			۰,۶۱۹		
	ترجیح منافع ملی بر منافع فردی و حزبی			۰,۷۳۸		
	مسئولیت‌پذیری مدیران و مسئولان و پاسخگویی به افراد جامعه			۰,۷۶۷		
	نوآوری و خلاقیت در کارها			۰,۸۷۴		
	تولید علم و فناوری (جنبش نرم‌افزاری)			۰,۶۵۵		
	عقلانیت و منطقی بودن در همه امور			۰,۵۸۵		
	نهادینه‌سازی الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت			۰,۲۰۸		
	رفع فاصله طبقاتی و محرومیت‌زدایی			۰,۶۷۳		
	ارتباط صنعت و دانشگاه (صنایع دانش‌بنیان) با هدف تولید محصولات کیفی و مطلوب			۰,۴۴۹		
	نهادینه‌سازی فرهنگ استفاده از تولیدات ملی			۰,۸۶۶		
	اصلاحات اساسی در نظام پولی و مالی (به‌منظور افزایش ارزش پول ملی)			۰,۵۶۵		
	عدم وابستگی اقتصادی کشور در محصولات راهبردی			۰,۶۱۸		
	تبدیل اقتصاد رانتی به اقتصاد تعاونی و خصوصی			۰,۴۶۰		
درونی‌زایی و برون‌نگری اقتصاد	۰,۵۳۲					
انضباط مالی و بودجه‌ای (برای جلوگیری از اسراف در بیت‌المال)	۰,۳۹۴					

مؤلفه‌ها	شاخص	روایی همگرا			پایایی	
		بار عاملی مرتب‌به اول (λ)	t- value	AVE	پایایی ترکیبی	آلفا
اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه‌جانبه	تقویت تعهد توأم با تخصص در مدیریت‌ها	۰,۷۶۶	۱۹,۵۶۸	۰,۵۰۷	۰,۸۸۴	۰,۸۵۴
	صراحت و شجاعت نخبگان زمینه‌ساز روشنگری جامعه	۰,۸۰۱	۱۷,۹۸۶			
	جلوگیری از به‌مصدر رسیدن نااهلان و نامجرمان	۰,۶۰۲	۷,۴۶۲			
	مبانی و اصول انقلاب، چارچوب پیشرفت کشور	۰,۵۸۸	۸,۹۳۹			
	مقابله جدی با تحریف شخصیت انقلابی حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه)	۰,۵۳۷	۷,۹۲۳			
	بصیرت نافذ توده مردم برای اقدام به‌موقع و به‌اندازه در مسائل فرهنگی	۰,۷۷۵	۱۵,۵۴۸			
	استقامت و ایستادگی در برابر نظام سلطه	۰,۵۸۰	۸,۲۴۵			
	اخلاص در نیت، گفتار و عمل مردم و مسئولان	۰,۴۵۹	۹,۶۸۴			
	حفظ تمامیت ارضی کشور	۰,۱۶۲	۱,۹۱۳			
	نهادینه‌سازی فرهنگ جهاد، ایثار و شهادت	۰,۶۹۴	۱۷,۲۸۰			
فرهنگ ایثار و شهادت‌طلبی زمینه بازگشت به ارزش‌ها	۰,۶۶۳	۱۷,۶۶۳				
تثبیت حقوق هسته‌ای کشور در نظام بین‌الملل	۰,۵۶۹	۷,۷۴۰				
استقلال صنایع نظامی، دفاعی و موشکی کشور	۰,۸۰۷	۲۷,۱۲۳				
مردمی‌سازی دفاع نرم از انقلاب اسلامی در برابر هجمه‌های نظام سلطه	۰,۶۶۱	۱۰,۴۶۳				
تکیه بر معیارهای دفاع مقدس، شیوه موفقیت در همه تقابلهای	۰,۷۲۹	۱۹,۵۲۹				
تکیه بر نیروی مسلح مکتبی تضمین استقلال نظامی	۰,۷۱۶	۱۶,۲۷۰				
توسعه فرهنگ بسیجی بستر بسط انقلابی‌گری	۰,۶۴۷	۱۱,۲۰۸				
محوریت مدیریت جهادی، عامل پیش‌برندگی نظام	۰,۶۰۱	۸,۸۶۳				
افزایش قدرت دفاعی تضمین امنیت ملی	۰,۵۱۸	۹,۹۳۰				

جدول شماره ۸. روایی همگرا (بارهای عاملی و شاخص AVE) و پایایی (آلفای کرونباخ و CR)

بعد رفتاری

مؤلفه‌ها	شاخص	روایی همگرا			پایایی	
		بار عاملی مرتب‌به اول (λ)	t- value	AVE	پایایی ترکیبی	آلفا
دیپلماسی انقلابی	اطاعت مطلق از ولی فقیه در اتخاذ سیاست‌های داخلی و خارجی	۰,۸۳۲	۱۹,۷۲۸	۰,۵۶۹	۰,۸۸۶	۰,۸۴۴
	تداوم راه امام راحل (رحمت‌الله‌علیه) در مقابله با بیگانگان	۰,۸۳۴	۱۹,۶۹۵			
	دیپلماسی عزتمند متکی بر اصول، بستر تعامل با دشمن	۰,۳۶۸	۳,۹۲۸			
	دیپلماسی اقتدارگرایانه (کنشی) به‌جای انفعالی (واکنشی)	۰,۵۰۸	۵,۵۹۴			
	حضور فعال و به‌موقع در صحنه دفاع از انقلاب	۰,۷۰۴	۱۴,۵۰۰			
	پرهیز از انفعال و به‌موقع پدافندی در مقابل دشمن	۰,۵۶۱	۵,۸۴۰			
	مقابله با مخدوش کردن مبانی اصلی اسلام در جهان	۰,۷۶۷	۱۳,۸۴۰			
	مقابله با اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی در تعامل با جهان	۰,۲۹۲	۴,۶۰۸			
	تقویت ارزش‌ها و نهادهای انقلابی در تعاملات بین‌المللی	۰,۶۹۵	۷,۸۳۴			
	دفاع صریح و قاطع از آرمان‌های انقلاب در صحنه بین‌الملل (دیپلماسی انقلابی)	۰,۸۹۵	۳۲,۴۰۴			

مؤلفه‌ها	شاخص	روایی همگرا			پایایی					
		بار عاملی	t-value	AVE	پایایی ترکیبی	آلفا				
	حمایت قاطع از آرمان فلسطین در مجامع بین‌المللی	۰,۸۴۵	۱۸,۴۱۲	۰,۵۷۸	۰,۹۱۳	۰,۹۰۰				
	حمایت و دفاع همه‌جانبه از مقاومت اسلامی	۰,۸۰۸	۱۳,۱۲۶							
	حمایت و دفاع همه‌جانبه از بیداری اسلامی	۰,۷۸۳	۱۱,۳۲۱							
	کاهش بسترهای تنش‌زا و اختلاف‌برانگیز و ممانعت از انتقال آن به بدنه اجتماع	۰,۷۱۴	۹,۴۴۵							
استقلال همه‌جانبه	استقامت و ایستادگی بر آرمان‌ها و اصول زمینه‌ساز تداوم انقلاب	۰,۸۵۴	۲۵,۷۳۵	۰,۵۷۸	۰,۹۱۳	۰,۹۰۰				
	استقامت و ایستادگی در برابر زیاده‌طلبی دشمن (نظام سلطه)	۰,۶۰۰	۶,۸۱۴							
	شکست هیمنه پورشالی نظام سلطه	۰,۸۵۴	۱۹,۸۵۱							
	حمایت از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفان در مقابل مستکبران در هر نقطه جهان	۰,۷۷۹	۱۱,۳۲۰							
	طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب در همه زمینه‌ها	۰,۷۸۷	۱۳,۱۸۴							
	اشاعه و ترویج فرهنگ بیگانه‌ستیزی	۰,۶۰۹	۷,۱۲۳							
استکبارستیزی	حفظ استقلال همه‌جانبه کشور	۰,۵۲۶	۱۰,۴۲۹	۰,۵۹۳	۰,۹۲۰	۰,۹۰۶				
	مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن	۰,۳۶۱	۴,۴۳۳							
	تلاش برای کارآمدی و رفع وابستگی‌ها	۰,۴۰۷	۵,۷۹۷							
	افزایش ثروت و رفاه ملی	۰,۴۹۲	۷,۳۰۵							
	توجه به توسعه پایدار و سازندگی کشور	۰,۴۳۲	۵,۸۳۳							
	از بین بردن زمینه‌های فساد و رانت اقتصادی	۰,۵۳۴	۸,۹۳۱							
	افزایش تولید و کیفیت محصولات داخلی	۰,۵۴۴	۹,۷۲۱							
	کاهش وابستگی کشور به واردات محصولات راهبردی	۰,۵۱۶	۱۰,۹۸۴							
	اتکا بر توانمندی، قابلیت‌ها و نقاط قوت خودی و خوداتکایی (درون‌گرایی)	۰,۵۸۵	۱۲,۳۲۲							
	خوداتکایی و اعتمادبه‌نفس محور حرکت جامعه	۰,۶۱۶	۱۳,۱۸۱							
	شایسته‌سالاری محور مدیریت کشور	۰,۷۶۲	۲۵,۵۳۶							
	استحکام ساخت درونی عامل تثبیت نظام اقتصادی	۰,۷۶۳	۲۹,۰۳۴							
	اعتماد به نیروی انسانی ممتاز و جریان‌ساز	۰,۸۱۸	۲۷,۸۳۰							
	تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری بر اساس منافع ملی	۰,۶۷۴	۱۲,۴۳۶							
	تقویت اعتماد عمومی به رسانه‌های داخلی با رویکرد اقناعی و جذب حداکثری	۰,۷۲۶	۱۶,۱۴۵							
	اعمال نظارت کاربردی برای مقابله با فساد	۰,۶۹۱	۱۱,۲۴۹							
	ایجاد زمینه رشد و بالندگی نیروهای مؤمن و انقلابی	۰,۷۷۶	۱۸,۳۸۹							
	مدیریت صحیح و هدفمند قومیت‌ها و اقلیت‌های مذهبی	۰,۵۸۷	۱۱,۸۳۹							
	سبک زندگی ایرانی	اشاعه و ترویج مبارزه با اباحه‌گری (ولنگاری) فرهنگی	۰,۷۵۰				۱۸,۳۳۵	۰,۷۸۴	۰,۹۴۹	۰,۹۴۳
		پیاده‌سازی دستورات الهی در سبک زندگی	۰,۶۲۹				۱۶,۴۴۲			
ارج نهادن به فرهنگ ساده‌زیستی بین مردم و مسئولان		۰,۶۵۲	۱۱,۶۷۲							
تقویت و استحکام بنیان نظام خانواده		۰,۶۵۴	۱۰,۹۹۵							
خرافه‌زدایی و مقابله با جریان‌ها و اندیشه‌های انحرافی		۰,۶۷۷	۱۱,۱۵۱							
پیاده‌سازی فرهنگ مهدوی و عاشورایی	۰,۵۵۹	۷,۸۱۹								

پایایی		روایی همگرا			شاخص	مؤلفه‌ها
آلفا	پایایی ترکیبی	AVE	t-value	بار عاملی مرتبه اول (λ)		
			۱۲,۷۵۴	۰,۶۹۳	نهادینه‌سازی الگوی صحیح مصرف	
			۱۱,۶۷۴	۰,۷۰۹	داشتن روحیه تلاش مضاعف، مهرورزی، خدمت‌رسانی و خودارزیایی مستمر	
			۲۷,۰۱۳	۰,۸۰۱	توجه به مدیریت باغبانی در تربیت نسل انقلابی	
			۱۲,۱۵۵	۰,۶۹۱	به‌روزرسانی هنجارهای جامعه بر اساس مبانی اسلامی	
			۲۸,۸۶۵	۰,۸۳۵	حرکت در مسیر اجرای احکام دین	
			۱۷,۹۳۳	۰,۷۲۶	نهادینه‌سازی و ترویج فرهنگ فریضه امر به معروف و نهی از منکر در جامعه	

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهشگران این تحقیق، مفهوم انقلابی‌گری در چارچوب گفتمان انقلاب اسلامی را در سه بُعد بینشی، گفتاری و رفتاری تبیین و سپس ۱۳۷ شاخص انقلابی‌گری در سه بُعد مذکور و در قالب ۱۲ مؤلفه از بیانات امامین انقلاب را احصا نمودند. در ادامه برای سنجش درستی‌گزینش و طبقه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها و میزان ارتباط شاخص‌ها با مؤلفه‌ها و ابعاد، از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته اقدام شد که از طریق تجزیه و تحلیل صورت‌گرفته، ارتباط معنادار بین شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد برقرار است.

با توجه به تجربیات کسب‌شده در سال‌های انقلاب، می‌توان گفت انقلابی‌گری موتور محرکه انقلاب اسلامی است. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های انقلابی‌گری به‌دست‌آمده در این پژوهش می‌تواند به‌عنوان منشوری در جهت پیشرفت انقلاب در ابعاد مختلف مورد توجه قرار گیرد و به‌انحای ممکن بسط یابد. با توجه به مبانی انقلاب، گفتمان انقلابی‌گری لازم است گفتمان غالب برای کارگزاران و مسئولین رده‌های مختلف نظام باشد. نتایج به‌دست‌آمده در سایه انقلاب ناشی از وجود این روحیه در بین مردم و برخی مسئولان بوده است. تسری این موضوع در همه ارکان و ساختارهای کشور می‌تواند سیستم خودایمنی را در مقابل تهدیدات همه‌جانبه دشمنان انقلاب ایجاد کند.

پیشنهاد می‌شود توسط دستگاه‌های متولی مانند سازمان امور اداری و استخدامی کشور با رویکردی فرهنگی و نرم، نهادینه کردن این شاخص‌ها مورد توجه قرار گرفته و با مبنا قرار دادن این ابعاد، مؤلفه‌ها و به‌ویژه شاخص‌های به‌دست‌آمده، معیارهای به‌کارگیری نیروی انسانی و ارتقای سطوح مدیریت عملیاتی، میانی و عالی (کلان) تدوین شود؛ به عبارتی احراز روحیه انقلابی‌گری شرط لازم برای به‌کارگیری نیروی انسانی و به‌خصوص ارتقای مدیریت‌ها می‌باشد.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- قرآن کریم (۱۳۸۱)، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، قم، انتشارات پاسدار اسلام.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۵۹)، «صحیفه نور»، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۶۸)، «حکومت اسلامی و ولایت فقیه در اندیشه امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)»، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، «صحیفه امام، مجموعه آثار حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)»، تهران، انتشارات عروج.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، «ولایت فقیه (حکومت اسلامی)»، تهران، مؤسسه نشر و تنظیم آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹)، «مجموعه صحیفه امام»، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).
- امام خمینی، روح‌الله (۱۴۲۱ ق)، «البیع»، چاپ اول، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترس در: www.leader.ir
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترس در: www.khamenei.ir
- دفتر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) (۱۳۷۶)، «حدیث ولایت؛ مجموعه مقاله‌ها و خطابه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)»، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی.
- مجموعه بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، «راهنمای ولایت»، جلد ۶.
- اخوان کاظمی، مسعود (تابستان ۱۳۹۶)، «تبیین مفهومی انقلاب‌های بزرگ؛ بازشناسی عناصر اصلی و ویژگی‌های بین‌المللی»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال ۱۴، شماره ۴۹، صص ۵۴-۲۹.
- بابایی زارج، علی محمد (۱۳۸۳)، «امت و ملت در اندیشه امام خمینی (ره)»، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۹۶)، «گفتمان انقلابی‌گری»، تهران، معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه.

- حاجی‌زاده، سیروس (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)، «الگوی انقلابی در هندسه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری»، نشریه ۱۵ خرداد، دوره ۳، سال ۱۴، شماره ۴۹ و ۵۰، صص ۲۵ تا ۴۶.
- سعیدی شاهرودی، علی (۱۳۹۰)، «بازشناسی انقلاب اسلامی»، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- سعیدی شاهرودی، علی (۱۳۹۵)، «جریان شناسی نفوذ در انقلاب‌ها»، قم، انتشارات زمزم هدایت.
- شاهبازپور، حسین (۱۳۹۶)، «شاخص‌های انقلابی‌گری از دیدگاه امام خمینی و امام خامنه‌ای»، فصلنامه فرهنگی، بصیرتی، تبلیغی پیام، شماره ۱۲۴، صص ۲۴ تا ۴۰.
- شریعتی، علی (۱۳۸۳)، «فرهنگ لغات»، تهران، انتشارات قلم.
- صادقی، سعید (۱۳۸۹)، «تئوری‌های انقلاب»، تهران، نشر دانشگاه پیام نور.
- ظفری، حسین (۱۳۹۵)، «انقلابی‌گری؛ ضرورت‌ها و رویکردها»، گاهنامه سخن هادی.
- غرسبان روزبهانی، مرتضی (۱۳۹۶)، «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ شاخصه‌های انقلابی بودن»، فصلنامه مبلغان، اسفند ۱۳۹۵ و فروردین ۱۳۹۶، شماره ۲۱۲.
- فارسی، جلال‌الدین (۱۳۶۱)، «انقلاب تکاملی اسلام»، تهران، نشر علمی و فرهنگی.
- معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه (۱۳۹۶)، «گفتمان انقلابی‌گری با تأکید بر آرا و نظرات رهبر انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)»، تهران، مرکز چاپ حوزه نمایندگی ولی فقیه در سپاه.
- ملکوئیان، مصطفی (۱۳۸۷)، «بازخوانی وقوع انقلاب اسلامی در سپهر نظریه‌پردازی»، تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- میرفخرایی، تژا، (۱۳۸۳)، «فرایند تحلیل گفتمان»، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- نوروزی، محمدجواد، (۱۳۸۷)، «جمهوری اسلامی ایران در پنج گفتمان»، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، تابستان ۱۳۸۷، شماره ۱۳.
- ون دایک، تون ای، (۱۳۸۲)، «مطالعاتی در تحلیل گفتمان: از دستور متن تا گفتمان کاوی انتقادی»، مترجم: پیروز ایزدی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.